
På dermatologisk hellig grunn

REDAKSJONELT

FYRAND O

Cæsar Boeck - en personlighet i norsk medisin og en betydningsfull dermatolog i internasjonalmedisinsk historie

For noen få år siden kom en eldre elskverdig kvinne til Hudavdelingen ved Rikshospitalet for vurdering av enhudlidelse. Til vår forbauselse kunne hun fortelle at hun som ung pike hadde vært privatpasient hos professor CæsarBoeck! Hennes utsagn gjorde et dypt inntrykk. Den strenge mannen, som så ned på oss unge fra avdelingens samling avportrettmalerier, ble med ett sterkt nærværende.

Cæsar Boeck (1845-1917) var et av de siste medlemmer av en embetsmannsslekt som på 1700-tallet kom til Norge fraFlandern. Slekten er nå utdødd på mannssiden etter å ha fostret en rekke fremragende akademikere, hvorav flerebetydningsfulle leger, slik som Cæsar Boeck og hans onkel Carl Wilhelm Boeck (1808-75). Begge var sterkepersonligheter, både som leger innen norsk dermatologi og som vitenskapsmenn.

Cæsar Boeck arbeidet som reservelege ved Hudavdelingen ved Rikshospitalet fra 1875 og var konstituert overlege til1878 etter sin onkels død. Han ble i 1889 utnevnt til sjef og overlege og i 1895 "bestallet" som professor ved Norgeseneste hudavdeling. Etter eget ønske trakk han seg tilbake i 1915. I hele sitt profesjonelle liv opprettholdt han enangivelig "enorm" privatpraksis. Privat levde han et tilbaketrukket og fredsommelig borgerlig liv med en stor interessefor flamske malerier (1, 2). Denne interessen har sannsynligvis sin årsak i hans norske slekts utgangspunkt iFlandern.

Cæsar Boeck var svært aktiv i det norske medisinske miljø. Sammen med sine kolleger Mikael Skjelderup (1834-1902) ogFredrik Stabell (1832-99) stiftet han i 1881 Tidsskrift for praktisk Medicin, som ved grunnleggelsen av Den norske lægeforening i 1886 ble til Tidsskrift for Den norske lægeforening.

I vår tid med raske og store forandringer blir studiet av fortiden stadig viktigere for å finne meningsfyltesammenhenger. Historien om tidligere tiders medisinske praksis setter vår profesjonelle gjerning inn i en sammenhengsom gir dypere mening. Derfor er det gledelig når unge kolleger beskjeftiger seg med medisinsk historie. Et godteksempel er den spennende artikkelen i dette nummer av Tidsskriftet (3) om Cæsar

Boecks epokegjørende beskrivelse av Multipelt benignt hud-sarkoid fra 1899 (4) - for 100 år siden i disse dager - og den påfølgende rivalisering om "retten" til denne sykdommen.

Takket være nedtegnelsen av historiske sammenhenger kan vi få innsikt i tidligere kulturer. I alle slike kulturer står medisinsk praksis sentralt (5). Vi finner det i Ebers Papyrus fra Egypt, som også forteller om medisinske rutiner, hudens problemer og behandling flere tusen år før vår tidsregning. Viktig er også den hetittiske leder Hamurabis Codex og den antikke verdens skrifter (6). Aristoteles oppfattet huden som skillet mellom det indre og ytre kosmos og mente at forandringer i huden oppstod når denne kosmiske likevekt ble forstyrret. Den Hippokratiske Codex-samling (7) har vært et sentralt medisinsk-historisk dokument frem til våre dager.

Dermatologien, som resten av den moderne medisinen, er en ung vitenskap. Huden ble først definert som et eget organ i 1777 ved Anneus Charles Lorry (1726-83), etterfulgt av en rekke forsøk på å klassifisere sykdommer i huden. Grunnleggelsen av verdens eldste dermatologiske klinikk, i Wien, fant sted i 1841 med Karl Ferdinand Hebra (1816-80) som sjef (8). Noen måneder etter ble Rikshospitalets Hudavdeling i Kristiania grunnlagt i kongelig statsråd på Stockholms slott under kong Karl Johan. Senere vokste det frem flere dermatologiske sykehusavdelinger i hele Europa. 1800-tallet ble en tid hvor man innen dermato-venereologien systematiserte kjente og nyopptagede sykdommer med utgangspunkt i den kliniske morfologi, efflorescensene (ex + florescere - slå ut i blomst), og det histologiske bildet av biopsier. Det er i denne sammenhengen vi må se norsk dermatologis største personligheter, Cæsar Boeck og hans onkel og forgjenger Carl Wilhelm Boeck.

Cæsar Boecks vitenskapelige produksjon ble etter hvert meget omfattende. Han var en usedvanlig begavet kliniker og histopatolog. Han pleiet sine tallrike utenlandske kontakter, spesielt i Østerrike og Tyskland, publiserte i sentrale innenlandske og utenlandske tidsskrifter og hadde flere studieopphold i utlandet, bl.a. i Wien i 1874/75. Han var en ledende personlighet ved de store internasjonale dermato-venereologiske kongresser. Som et resultat av dette ble det til hans 66-årsdag utgitt et festskrift i bokform med oversikt over alle hans publiserte arbeider og med artikler fra tidens ledende dermatologer. Boken befinner seg i dag i Rikshospitalets Hudavdelings forvaring. Den ble senere utgitt av det toneangivende Archiv für Dermatologie und Syphilis i Wien (9).

Cæsars Boecks viktigste "oppgivelse" var første beskrivelsen av den ennå aktuelle hud- og systemsykdom sarkoidose (4), hvis etiologi fortsatt er ukjent. I henhold til en praksis som nå synes å forsvinne, er denne sykdommen senere blitt knyttet til første beskriverens navn, og sarkoidose kalles derfor også for Morbus Boeck, Boecks sykdom. Som endigresjon har dette eponymet voldt internasjonale problemer hva gjelder uttalelsen av selve navnet (10).

Cæsar Boeck fikk brukt sine evner til rett tid. I striden om hans "førsterett" til sarkoidosen ble siste ord sagt i en artikkel fra 1982: "Boeck arrived at precisely the right moment with a recognizable truth. He coined an instantly acceptable term (sarkoid) that had been used up to that time only by Kaposi to encompass some illdefined, relatively benign lymphomas. Perhaps, most important, he accurately and lucidly depicted the classical histological features of this characteristic granuloma. So, history justifies the term *Boeck's sarcoidosis*" (11).

Den norske nekrolog over Cæsar Boeck, trykt i Tidsskriftet i 1917, innledes meget berettiget med følgende vakre og tidstypiske betraktning: "Ved professor Cæsar Boecks bortgang den 17de mars iaar er vort land blit det navn fattigere, hvis bærer ubestridelig inden den medisinske verden hadde den lødige internationale klang" (9).

Ole Fyrand

Ole Fyrand (f. 1937) har vært ansatt ved Hudavdelingen, Rikshospitalet fra 1972, der han nå er professor og avdelingsoverlege

LITTERATUR

1. Boeck C. Rembrandt og Saskia i hjemmet. Et hollandsk billede, Nationalgalleriet, Christiania. Kunst og Kultur 1917; 6: 168.
2. Fett H. Cæsar Boeck. Kunst og Kultur 1917; 6: 238-9.
3. Hem E. Multipelt benign hud-sarkoid - 100 år siden Cæsar Boecks banebrytende artikkel. Tidsskr Nor Lægeforen 1999; 119: 4567-9.
4. Boeck C. Multipelt benign hud-sarkoid. Norsk Mag Lægevidensk 1899; 60: 1321-34.
5. Sudoff K. Geschichte der Medizin. Berlin: Karger, 1922.
6. Pussey A. The history of dermatology. Baltimore: Charles C. Thomas, 1933.
7. Hippokratische Schriften. Die Anfänge der abendländischen Medizin. Griechische Litteratur. Bd. 4. Hamburg: Rowohlt, Reinbeck, 1962.
8. Fonseca A. Dermatology in Europe. A historic approach. Lisboa: Eget forlag, 1997.
9. Grøn K. Cæsar Boeck. Tidsskr Nor Lægeforen 1917; 37: 265-7.
10. Kalkoff KW. Über Caesar Boeck und die Aussprache seines Namens. Der Tuberkulosearzt 1956; 10: 556-9.
11. Epstein WL. Commentary: What begot Boeck? Arch Dermatol 1982; 118: 721-2.

Publisert: 10. desember 1999. Tidsskr Nor Lægeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 8. september 2026.